

Як **наси́льство** уражає секс-працівників
України та Російської Федерації

CONNECTA

Посилення роботи у сфері боротьби з ВІЛ/ПСПШ у середовищі секс-бізнесу України та Російської Федерації

Ця брошура базується на матеріалах трьох партнерів проекту CONNECTA. Вона була складена у рамках проекту CONNECTA (січень 2012 - грудень 2013 року), координація якого проводилась наступною організацією:

TAMPEP International Foundation
Eerste Helmersstraat 17 B3
1054 CX Amsterdam, The Netherlands
Тел. + 31 20 692 69 12
info@tampep.eu
www.tampep.eu

Редактори	Лічія Бруса, Деніс ван-Ванрой Міжнародний фонд «ТАМПЕП» м. Амстердам, Нідерланди
Дизайн та макетування	Вероніка Мунк
Друк	Е-формат

Ця брошура видана у рамках проекту CONNECTA, за фінансової підтримки Програми EuroAid Європейської Комісії.

Зміст даної публікації є предметом відповідальності авторів і жодною мірою не відображає точку зору Європейської Комісії.

Брошура «**Як насильство уражає секс-працівників України та Російської Федерації**» є частиною серії інших ресурсів, які були створені у рамках проекту CONNECTA:

- **Веб-сторінка проекту CONNECTA** | Інструмент для створення мереж та обміну інформацією на трьох мовах: англійській, російській та українській.
- **Звіт проекту CONNECTA про результати картування місць локалізації працівників секс-бізнесу** | Умови праці та проживання секс-працівників України та Російської Федерації | Національні звіти та Регіональний звіт щодо трендів.
- **Посібник з належних практик для Російської Федерації та України** | Збірка матеріалів щодо належних практик.
- **Навчальні матеріали та ресурси** | Листівки та інформація для секс-працівників по-російськи та українськи.
- **Матеріали щодо політики** | Закони та політика, які впливають на уразливість секс-працівників Російської Федерації до ВІЛ/СНІДу.

Видавець   Міжнародний фонд «ТАМПЕП», м. Амстердам (Нідерланди).

TAMPEP International Foundation, Amsterdam, The Netherlands

© TAMPEP International Foundation

Жовтень 2013

Подяки

Ми дякуємо партнерам проекту CONECTA за фінансову підтримку та локальним організаціям «Серебряная Роза» та «Легалайф» за внесок у проект

www.conectaproject.eu

Партнери проекту CONECTA

Tampep International Foundation

Eerste Helmersstraat 17 B3 |
1054 CX | Amsterdam, The Netherlands
Tel: + 31 20 692 69 12
tampep@xs4all.nl
www.tampep.eu

Благотворительный фонд «Гуманитарное действие»

Офицерский переулок 6, кв. 2 | 197110 г. Санкт-Петербург, Россия
Tel. + 7 812 237 14 95
office@haf-spb.org
www.haf-spb.org

Благодійний фонд «САЛЮС»

п/с 320, Львів, 79000, Україна
Тел/факс (+38032) 2403362
salus@mail.lviv.ua
www.salus.org.ua

ЗМІСТ

ПРО БРОШУРУ	6
МЕТОДОЛОГІЯ.....	8
РОЗДІЛ I.....	10
Визначення насильства, якого зазнають секс-працівники.....	10
Міжнародне визначення насильства.....	11
Типи насильства за ВООЗ.....	11
Фізичне насильство.....	12
Психологічне насильство.....	12
Економічна експлуатація.....	12
Словесне насильство.....	13
Насильство та програми боротьби із ВІЛ.....	13
Стигма та дискримінація.....	15
Правове та політичне середовище.....	17
Права людини секс-працівників.....	18
Права людини та ВІЛ/СНІД.....	19
Право на здоров'я – основне право.....	20
Зобов'язання щодо секс-працівників.....	21
Поважати.....	22
Захищати.....	23
Виконувати.....	23
Подолання насильства.....	23
Стратегії по боротьбі з насильством та юридичні послуги.....	25
«Серебряная Роза».....	26
«Легалайф».....	28
РОЗДІЛ II.....	31
Збірка доказів про насильство Україна.....	31
Історії Україна.....	37
Збірка доказів про насильство Російська Федерація.....	39

Історії Російська Федерація.....	45
ВИСНОВКИ.....	50
БІБЛІОГРАФІЯ.....	54

ПРО БРОШУРУ

Проект *«Посилення роботи у сфері боротьби з ВІЛ/ІПСШ у середовищі секс-бізнесу України та Російської Федерації»* впроваджується спільно Міжнародним фондом «ТАМПЕП» (м. Амстердам, Нідерланди), Благодійним фондом «Гуманітарна діяльність» (м. Санкт-Петербург, Росія) та Благодійним фондом «Салюс» (м. Львів, Україна).

Основною метою проекту є зменшення уразливості секс-працівників до ВІЛ/ІПСШ шляхом створення для них моделі інтегрованих послуг, які базуються на дотриманні прав особи та спрямовані на вирішення проблем пов'язаних із дією ВІЛ/ІПСШ у цій сфері. Завдання, які вирішувались під час виконання проекту, можна розділити на три групи:

- підвищення спроможності до розповсюдження інформації та створення мережі проектів у сфері секс-бізнесу;
- поліпшення якості послуг, які задовольняють потреби секс-працівників;
- підтримка та створення законодавчого та політичного середовища сприятливого до поліпшення доступу секс-працівників до профілактики ВІЛ, догляду та лікування.

Метою цієї брошури є роз'яснення того, як насильство, якого зазнають секс-працівники, порушує їхні громадянські та людські права і збільшує ризик інфікування ВІЛ/ІПСШ. У брошурі представлені дані, отримані під час виконання проекту CONECTA в Україні та Росії, який виявив високий рівень насильства щодо секс-працівників в обох країнах. Насильство є ключовим

чинником уразливості секс-працівників до ВІЛ/ІПСШ.¹ Тому, будуть проаналізовані різні типи насильства та їх вплив на секс-працівників.

Ця брошура підкреслює необхідність розвитку програмних стратегій з викорінення насильства та підтримки секс-працівників з метою зниження їх уразливості до насильства та отримання доступу до правосуддя та рівноправного правового захисту. Досвід організацій працівників секс-бізнесу «Серебряная Роза» (Росія) та «Легалайф» (Україна) є особливо доречним для визнання ключової ролі спільнот секс-працівників у боротьбі проти насильства та зловживань.

Таким чином, брошура містить інформацію про необхідність врахування дії чинника насильства при розробці та реалізації проектів, спрямованих на секс-працівників, зокрема, забезпечення їх права на юридичну підтримку і доступ до судових та позасудових механізмів.

Це має фундаментальне значення для впровадження стратегій зменшення масштабів насильства у рамках програм з профілактики ВІЛ серед секс-працівників. Слід також більш широко розглядати насильство щодо секс-працівників – як порушення їх прав людини, а не тільки тоді, коли воно відноситься до профілактики ВІЛ та ІПСШ.

Ця брошура прагне закликати держави визнати свої зобов'язання щодо дотримання прав людини, в першу чергу, права людини на досягнення нею найвищого досяжного рівня здоров'я («Право на здоров'я») і права на життя. Поважати, захищати і забезпечувати умови для дотримання прав людини, у тому числі і захищати секс-працівників від насильства та інших чинників, які негативно впливають на їх здоров'я, є обов'язком держав.

---

¹ WHO, *Prevention and treatment of HIV and other sexually transmitted infections for sex workers in low- and middle-income countries*, 2012.

МЕТОДОЛОГІЯ

У брошурі представлені результати опитування про насильство щодо секс-працівників, яке було проведене в Україні і Росії під час виконання проекту CONECTA. Докази були зібрані для того, щоб дослідити, яким чином насильство впливає на секс-працівників, порушує їх права людини і підвищує їх уразливість до ВІЛ/ІПСШ.

Для збирання інформації був розроблений спеціальний опитувальник. Він містив ряд запитань, які стосувались типів насильства, що чинять найбільший вплив на секс-працівників. Інші запитання стосувались віку, статі, практик безпечного сексу та умов праці секс-працівників.

Опитування секс-працівників проводилось під час аутріч-роботи та консультування особами, які безпосередньо надавали послуги цим цільовим групам в обох країнах.²

На додаток до цього, ця брошура розглядає декілька Міжнародних настанов щодо ВІЛ/СНІДу та прав людини. Доповіді спеціалізованих агентств Організації Об'єднаних Націй визнають роль структурних бар'єрів у розпалюванні епідемії ВІЛ, а також їх роль у підвищенні рівня порушення прав людини секс-працівників.³ Вони пояснюють, що структурні детермінанти обумовлюють більш високий ризик насильства та інфікування ВІЛ/ІПСШ серед секс-працівників і закликають держави виконувати свої

---

² Усі опитування проводились після отримання поінформованої згоди від респондентів.

³ У Міжнародних настановах щодо ВІЛ/СНІДу та прав людини ЮНЕЙДС та Управління Верховного комісара ООН з прав людини вказується, що: "Кримінальне законодавство, яке забороняє статеві акти (в тому числі перелюб, содомію, блуд і комерційне звідництво) за обоюсторонньою згодою між дорослими в приватному житті, слід переглянути з метою скасування... Що стосується праці дорослих осіб у сфері надання сексуальних послуг, яка не приводить до віктимізації, кримінальне право має бути переглянуте з метою декриміналізації та юридичного врегулювання питань охорони праці та безпеки для захисту секс-працівників та їх клієнтів, включаючи підтримку безпечної сексуальної поведінки при наданні сексуальних послуг." (UNAIDS Inter-Agency Task Team on Gender and HIV/AIDS, 'International Guidelines on HIV/AIDS and Human Rights', 2006, p. 18).

зобов'язання щодо забезпечення захисту, поваги і дотримання прав людини секс-працівників.

РОЗДІЛ І

Визначення насильства, якого зазнають секс-працівники

Насильство щодо секс-працівників пов'язане з їх стигматизацією та дискримінацією.⁴ Дискримінація секс-працівників сягає своїм корінням до стигматизації секс-бізнесу, а також визнання його нелегальною професією. Секс-працівники зазнають насильства по-різному, його рівень значною мірою визначається умовами та місцем їх праці, структурними особливостями секс-бізнесу в кожній країні. Офіційні дані щодо рівня насильства, якого зазнають секс-працівники, хоча і є високими, але є неповними, так як не враховують ті часті випадки, коли секс-працівники не бажають повідомляти про насильство щодо них при тих ситуаціях, коли вони переслідуються і піддаються стигматизації та дискримінації, а не захисту.

Ця брошура всестороннє розглядає проблему насильства і базується на широкій концепції насильства, яка включає в себе обмеження і зловживання правами. Наприклад, відмова у проведенні антиретровірусної терапії (АРТ) секс-працівникам, які вживають ін'єкційні наркотики і є ВІЛ-інфікованими, вважається однією з форм насильства, так як це обмежує їх доступ до послуг охорони здоров'я та медицини. Ця заборона порушує фундаментальне право цих осіб на здоров'я і вважається однією із форм інституційного насильства, яка неправильно реагує на потреби громадського здоров'я.

---

⁴ WHO, *Violence against sex workers and HIV prevention*, 2005, p. 1. (ВООЗ, *Насильство щодо секс-працівників та профілактика ВІЛ*, 2005, с. 1)

Міжнародне визначення насильства

Згідно Доповіді Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) про насильство і здоров'я (WRVH) (2002), насильство визначається як «навмисне застосування фізичної сили чи влади, чи загроза їх застосування, проти самого себе, іншої людини або проти групи чи спільноти, яке приводить до або має високу ймовірність привести до травми, смерті, психологічного збитку, недорозвинення або депривації».⁵

Пекінська декларація (1995), прийнята на Четвертій всесвітній конференції зі становища жінок, визначає насильство, і, зокрема гендерне насильство, як: «будь-який акт гендерного насильства, який завдає або може завдати фізичний, статевий чи психологічний збиток або страждання жінкам, включаючи погрози щодо здійснення таких актів, примус або довільне позбавлення свободи, як у громадському, так і в особистому житті».⁶ Таке ж визначення містить і Загальна рекомендація № 19 з питання про насильство щодо жінок Комітету з ліквідації дискримінації щодо жінок (CEDAW), 1992 рік.⁷

Типи насильства за ВООЗ

ВООЗ також дає класифікацію типів насильства, яка, хоча і не є загальноприйнятою, може бути корисною для розуміння умов, у яких відбувається насильство, і взаємодії між типами насильства. Ця типологія виділяє чотири типи зазначеного насильства: фізичне, сексуальне, психологічне та депривація.⁸ Для того, щоб дослідити, якою мірою секс-

---

⁵ http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en (доступ 08.08.13)

⁶ <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/Beijing%20full%20report%20E.pdf> (доступ 08.08.13)

⁷ <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/cedaw.htm> (доступ 08.08.13)

⁸ <http://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en> (доступ 08.08.13)

працівники та їх спільноти стикаються із насильством, проект CONECTA використовує тільки наступні визначення насильства.

Фізичне насильство

Фізичне насильство включає будь-яке насильство, яке впливає на фізичну недоторканність особи. Фізичне насильство включає в себе сексуальне насильство. Сексуальне насильство – широкий спектр зловживань, в тому числі зґвалтування, сексуальні погрози. Сексуальне насильство – це будь-який вид фізичного вторгнення сексуального характеру, вчиненого як насильно, так і під примусом, погрозою або зненацька. Сексуальне насильство – це також і сексуальна поведінка, яку жертва вважає образливою і принизливою для себе.

Психологічне насильство

Психологічне насильство включає будь-який вид насильства, який спрямований на дестабілізацію жертви, впливає на або знищує впевненість жертви у собі та руйнує її психічне здоров'я. Психологічне насильство також може бути використане для того, щоб контролювати жертву і залякати її. Воно може включати погрози, знуцання та залякування, домагання, переслідування і терор, контроль, домагання і психологічний терор, набридання.

Економічна експлуатація

Економічна експлуатація включає, як мінімум, примусову працю, підневільний стан і рабство. Тим не менше, немає ніяких міжнародних визначення експлуатації.⁹ Єдине посилання у міжнародних документах – це невичерпний перелік форм експлуатації, наведений у статті За Протоколу Палермо (Протокол щодо запобігання і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, 2000): «Експлуатація включає в себе, як мінімум,

---

⁹<http://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en> (доступ 08.08.13)

експлуатацію проституції інших осіб або інші форми сексуальної експлуатації, примусову працю або послуги, рабство або звичаї, подібні до рабства, підневільний стан або вилучення органів».¹⁰

Словесне насильство

Словесне насильство включає будь-яке насильство, яке здійснюється у формі образи, приниження і наклепу. Таке насильство може мати також і психологічний вплив та розглядатися жертвою як психологічне насильство.

Насильство та програми боротьби із ВІЛ

Добре відомо, що секс-працівники – це уразлива група. Їх ризик щодо насильства та зараження ВІЛ-інфекцією та ІПСШ є вищим, ніж населення в цілому.¹¹

«Секс-працівники у багатьох місцях є дуже вразливими до ВІЛ-інфекції та інших інфекцій, які передаються статевим шляхом (ІПСШ), що пов'язане із багатьма чинниками, включаючи велику кількість сексуальних партнерів, небезпечні умови праці та бар'єри щодо обговорення постійного використання презервативів. Крім того, секс-працівники часто не можуть контролювати ці чинники через свою соціальну маргіналізацію та криміналізацію середовища праці. Алкоголь, вживання наркотиків і насильство в деяких ситуаціях може ще більше підвищити їх уразливість та ризик.»¹²

ЮНЕЙДС, 2012

¹⁰ http://www.uncjin.org/Documents/Conventions/dcatoc/final_documents_2/convention_%20traff_eng.pdf (доступ 08.08.13)

¹¹ Як сказано у доповіді з нагоди Всесвітнього дня боротьби зі Снідом (2012), «ВІЛ продовжує мати дуже великий вплив на секс-працівників (...). Недавній огляд даних 50 країн показав, що 12% секс-працівниць живуть із ВІЛ, а шанс жінок, які займаються секс-бізнесом, заразитись ВІЛ є у 13,5 разів вищим, ніж у інших» (ЮНЕЙДС, 2012, с. 36).

¹² WHO, UNFPA, UNAIDS, NSWP, 'Prevention and Treatment of HIV and other Sexually Transmitted Infections for Sex Workers in Low- And Middle-Income Countries: Policy Brief', 2012, p. 1.

Як вважає ВООЗ, насильство, саме по собі, збільшує вразливість секс-працівників до ВІЛ/ІПСШ (прямо чи опосередковано).¹³ Стигма, дискримінація та відсутність доступу до послуг охорони здоров'я є додатковими чинниками, які підвищують уразливість цієї групи до насильства та ВІЛ/ІПСШ.¹⁴

У цій ситуації закони держави зобов'язані захищати права секс-працівників шляхом створення сприятливих умов, в яких їх основні права будуть реалізовані і вони зможуть відмовитись від практик, які ставлять їх життя під загрозу. Уразливість є феноменом, який може бути зменшений шляхом застосування належних практик в управлінні та законотворчості, які відповідають міжнародним стандартам охорони здоров'я, безпеки та благополуччя. Там, де секс-працівники є більш уразливими, вони, як правило, мають менший доступ до правосуддя і зазнають репресій, а не захисту зі сторони інституцій.

Таким чином, закони відіграють важливу роль у створенні репресивних систем або сприятливого правового середовища для впровадження ефективних програм з профілактики ВІЛ/ІПСШ, догляду та лікування.¹⁵

---

¹³ WHO, 2012, p. 8.

¹⁴ INDOORS, 'Outreach in indoor sex work settings: A report based on the mapping of the indoor sector in nine European cities', 2012.

¹⁵ Закони, поліцейні практики і політика в багатьох країнах не дають секс-працівникам реалізувати свої права. Криміналізація секс-бізнесу та застосування не кримінального законодавства до нього посилюють стигму та моралістичні підходи до секс-працівників. Право і практика правоохоронних органів часто сприяють позазаконним зловживанням щодо секс-працівників, включаючи сексуальне та фізичне насильство з боку поліції та порушення процесуальних норм. Створення правового та політичного середовища, що сприяє доступу секс-працівників до комплексних послуг у сфері ВІЛ є хорошою практикою як для громадської охорони здоров'я, так і для дотримання прав людини. Секс-працівники – чоловіки, жінки та транссексуали, мають право захищати себе від дискримінації, насильства, зловживань та хвороб. Реалізація цього права дозволяє їм вести гідний людини спосіб життя, сприяти профілактиці ВІЛ та інформуванню своїх клієнтів і широкої громадськості. (Міжнародний Альянс ВІЛ/СНІД та Співдружність ВІЛ, 2010).

Таким чином, ВООЗ підкреслює, що «Криміналізація секс-роботи сприяє створенню довкілля, у якому допускається насильство щодо секс-працівників, що робить їх, ймовірно, менш захищеними від нього». ¹⁶

Закони можуть і повинні знизити вразливість секс-працівників, ризик насильства та інфікування ВІЛ/ІПСШ, але адвокація правових реформ багато в чому залежить від наявності доказових даних і мобілізації спільнот.

*«Зусилля щодо зниження насильства і репресій на рівні громад передбачають організацію та мобілізацію секс-працівників до боротьби за свої громадянські та людські права».*¹⁷

ВООЗ, 2005

Громадянське суспільство також відіграє важливу роль у підтримці організацій секс-працівників, які відстоюють свої права. ТАМРЕР (Транснаціональна профілактика СНІДу/ІПСШ серед проституток-мігрантів у Європі) протягом декількох років праці розробила різні освітні ресурси і матеріали, що надають поради з безпеки, і привернула увагу до необхідності визнання прав людини і громадянина у секс-працівників.

Стигма та дискримінація

Уразливість секс-працівників до насильства є пов'язана зі стигмою та дискримінацією. Ці внутрішні елементи більшості порушень прав людини призводять до підвищення вразливості секс-працівників до насильства та зловживань щодо них, а отже, і ВІЛ/ІПСШ. Стигма та дискримінація є наслідком різних, взаємопов'язаних соціальних процесів, які не обмежуються

---

¹⁶ WHO, 2005, p. 1.

¹⁷ WHO, 'Violence against sex workers and HIV prevention', 2005, p. 3.

правовим середовищем та криміналізацією поведінки. Деякі групи людей, наприклад, ЛГБТ, мігранти, особи, які споживають наркотики та інші, стикаються із численними формами стигматизації та дискримінації.

Дискримінація за різними ознаками, в тому числі за станом здоров'я, теж може розглядатись як порушення прав людини. Немає ніяких міжнародних законів, спрямованих проти стигми, хоча її наслідки можуть дуже негативно впливати на уразливі групи населення.

Ця брошура підкреслює вплив стигми та дискримінації на секс-працівників. Через стигму та дискримінацію, секс-працівники (і окремі їх підгрупи) часто зазнають насильства на вулицях, на роботі і вдома. У своєму житті і роботі секс-працівники зазнають непропорційно високого рівня насильства, в тому числі зловживань зі сторони поліції, сексуальних нападів, зґвалтувань, переслідувань, пограбувань, вимагань та насильства з боку клієнтів, сутенерів, власників секс-закладів, своїх інтимних партнерів, місцевих жителів і органів державної влади. Відсутність доступу до соціальних та медичних послуг і правосуддя також приводить до таких наслідків.

Правові та політичні реформи мають вирішальне значення для усунення наслідків стигми та дискримінації щодо секс-працівників. Позитивні дії повинні сприяти їхньому доступу до цільових послуг і справедливості.

«Різновиди стигми не розглядаються як форми насильства, так само як крадіжки і словесні образи розглядаються як наслідки секс-бізнесу. Навіть ті, хто говорять, що вони зазнають стигматизації, все ще недооцінюють її тягар і розглядають її як невід'ємну частину життя секс-працівників».

Комітет із громадянських прав проститутток | Італія

Правове та політичне середовище

У всьому світі секс-працівники обох статей стикаються із насильством. Воно буває фізичним, психологічним, економічним та словесним і часто безкарним.

Секс-працівники є мішенню для атак з боку осіб, які вдають із себе їх клієнтів, поліції, правоохоронних органів, державних службовців, релігійних груп –і це тільки малий перелік можливих насильників.

Криміналізація і правовий утиск секс-бізнесу та праця у цій сфері створюють труднощі для секс-працівників повідомляти про випадки насильства щодо них.

Часто поліція не ставиться серйозно до повідомлень про випадки насильства щодо секс-працівників і, навіть у крайніх випадках, коли секс-працівників вбивають, такі випадки залишаються безкарними.

«Мені 28 років. На початку цього року я пішла з клієнтом у його квартиру. Все було добре, а потім він запитав мене: “Ти не проти фістингу, – я відповіла: – я не проти, якщо ви це зробите обережно”. Це закінчилось трьома порізами, я стікала кров’ю, а він викинув мене голою на сходову клітку. Я повернулась додому, викликала швидку допомогу, мені зашили порізи і т. д.. Я хотіла повідомити про клієнта в міліцію, але не наважилась, бо подумала, що міліція не відкриє справу, а скажуть щось на кшталт: “Ти повія, твоя вина, не слід займатись проституцією”. Тепер я шкодую, що не повідомила про злочин, я могла це зробити, наприклад, за підтримки адвоката з “Легалайф”».

Секс-працівниця | Україна

Структурне та інституційне насильство, спричинене державними заходами, означає, що секс-працівники регулярно стикаються з насильством під час арешту, примусового утримання і депортації (нелегальних мігрантів) або переміщення, часто в ім'я громадського порядку та антипроституційної міграції. Криміналізація та правовий утиск секс-бізнесу, секс-працівників, їх

клієнтів і менеджерів, створюють умови, що сприяють трудовій експлуатації і примусовій праці.

Проект CONECTA виступає проти криміналізації секс-працівників, спираючись на докази про те, що такі правові системи знижують можливість секс-працівників організувати свою працю, розширити свої можливості і наражають їх на різні види жорстокого поводження, в тому числі серйозних порушень прав людини.

Права людини секс-працівників

Держави, які не в змозі побороти насильство щодо секс-працівників, порушують їх права людини, які гарантовані наступними міжнародними договорами щодо прав людини:

- Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (МПГПП);
- Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (МПЕСКП);
- Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW);
- [Європейська] Конвенція про захист прав людини та основних свобод (ЄКПЛ);
- Європейська соціальна хартія (ESC).

Кожен з цих договорів має механізм примусу для того, щоб уряди виконували свої зобов'язання. Таким чином, документування випадків порушення прав людини відносно секс-працівників є основою для оприлюднення цих випадків та сприяння розширенню прав і можливостей секс-працівників. Дуже важливо, щоб голос секс-працівників був почутий.

Права людини та ВІЛ/СНІД

Як уже було сказано, декілька останніх доповідей спеціалізованих установ ООН, таких як Всесвітня Організація Охорони Здоров'я (ВООЗ), Програма розвитку ООН (ПРООН) та Об'єднана програма ООН з ВІЛ/СНІДу (ЮНЕЙДС) підкреслюють важливість вважати порушення прав людини основним чинником ризику уразливості секс-працівників до ВІЛ/СНІДу. Насильство може призвести до низки порушень прав людини.

Враховуючи, що сучасна міжнародна політика щодо ВІЛ і секс-бізнесу у своєму центрі має права людини, слід вивчити, якою мірою російський та український уряди беруть до уваги докази про насильство щодо секс-працівників, включаючи їх підвищений ризик зараження ВІЛ/ІПСШ.

Російська Федерація і Україна підписали низку міжнародних і регіональних договорів з прав людини¹⁸. Таким чином, питання прав людини містяться у їх законодавствах, що зобов'язує ці держави, згідно підписаних конвенцій, гарантувати своїм громадянам такі фундаментальні права, серед багатьох інших, як право на життя, здоров'я, недискримінацію, свободу інформації, свободу висловлювань, недоторканність приватного життя, асоціацій, участі.

Враховуючи зв'язок між правами людини та ВІЛ/СНІД, право на найвищий досяжний рівень здоров'я (так зване «Право на здоров'я»), буде розглядатись відповідно до міжнародних зобов'язань, які були зроблені обома державами. Важливо спочатку визначити нормативний зміст цього права та вивчити його взаємозв'язок із ВІЛ та секс-бізнесом. Слід також дослідити і порушення інших прав людини секс-працівників.

---

¹⁸ UNAIDS, *Discussion paper*, 2013, p. 6.

Право на здоров'я – основне право

У більш широкому визначенні здоров'я враховуються також такі соціальні фактори, як насильство.¹⁹ Дослідження права на здоров'я (як права людини), дозволяє визначити рамки, в межах яких держави можуть розробляти свої національні програми громадської охорони здоров'я і законів. Декілька важливих документів з прав людини, таких як Статут ВООЗ²⁰ та Загальна декларація прав людини (стаття 25.1)²¹ висвітлюють важливість права на здоров'я, як основного права людини.

Першим обов'язковим міжнародним документом стосовно права на здоров'я є Міжнародна конвенція про економічні, соціальні і культурні права (МПЕСКП). Російська Федерація і Україна є учасниками цієї Конвенції.

У міжнародному законодавстві, що стосується прав людини, МПЕСКП містить найбільш повну статтю (12) про право на здоров'я, а Комітет з моніторингу²² проводить спостереження за виконанням, зокрема, і цієї статті.

---

¹⁹ Комітет ООН з економічних, соціальних і культурних прав (КЕСКП), *зауваження загального порядку № 14*

²⁰ Відповідно до Статуту ВООЗ, право на здоров'я – «...це стан повного фізичного, психічного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб або фізичних дефектів».

²¹ Згідно Загальної декларації прав людини: «Кожна людина має право на рівень життя, необхідний для підтримання здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та необхідне соціальне обслуговування, і право на забезпечення на випадок безробіття, хвороби, інвалідності, вдовства, старості чи іншого випадку втрати засобів до існування з незалежних від неї обставин».

²² Контроль за дотриманням державами-учасниками договору робиться головним чином на основі вивчення їх регулярних звітів про те, як вони забезпечують права на національному рівні. Комітет розглядає ці звіти разом з іншою відповідною інформацією, наданою установами Організації Об'єднаних Націй та організаціями громадянського суспільства (вони також називаються тіньові доповіді або паралельні звіти).

МПЕСКП, стаття 12

- (а) Забезпечення зниження рівня мертвонародженості та смертності немовлят, а також створення умов для розвитку здорової дитини.
- (б) Поліпшення всіх аспектів гігієни довілля та праці.
- (в) Профілактика, лікування та контроль за епідемічними, ендемічними, професійними та іншими хворобами.
- (г) Створення умов для забезпечення усім медичної допомоги і медичного догляду у разі хвороби.

Показники права на здоров'я і його особливості були сформульовані іншими відповідними договорами з прав людини²³, які передбачають також і право на здоров'я. Тим не менше, стаття 12 МПЕСКП є достатньою для розуміння взаємозв'язку між правом на здоров'я, ВІЛ і секс-бізнесом.

Зобов'язання щодо секс-працівників

Право на здоров'я має конкретний нормативний зміст, що повинно бути взято до уваги російською та українською державами при розробці законів у галузі охорони здоров'я та ВІЛ. Як заявив Комітет ООН з економічних, соціальних і культурних прав (КЕСКП), «здоров'я є основним правом людини, необхідним для реалізації інших прав людини».²⁴ Його реалізація вважається передумовою гідного життя.

---

²³ International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (Articles 11.1 (f)); the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (Article 12); the Convention on the Rights of the Child (Article 24); and several regional human rights instruments. (Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (статті 11.1 (f)), Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (стаття 12), Конвенція про права дитини (стаття 24), а також ряд регіональних документів з прав людини.)

²⁴ UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR), *General Comment No. 14, paragraph 1*. (Комітет ООН з економічних, соціальних і культурних прав (КЕСКП), зауваження загального порядку № 14, пункт 1).

Основною характеристикою цього права є те, що воно є **універсальним і недискримінаційним**, як і інші права людини. Таким чином, **усі секс-працівники мають право на здоров'я** і не повинні піддаватись дискримінації. Секс-працівники, які живуть із ВІЛ, захищені правом людини на здоров'я, так як дискримінація за ознакою стану здоров'я, в тому числі ВІЛ-статусом, забороняється.²⁵

Це програмне право, яке вимагає поступового впровадження та ефективного законодавства. Крім того, це право має **соціально-економічний вимір** і завжди при його реалізації **повинно враховувати уразливі групи населення** (принцип відкритості).

Для виконання своїх міжнародних зобов'язань російська та українська держави зобов'язані поважати, захищати і забезпечувати право на здоров'я кожної людини, в тому числі (мігрантів) секс-працівників. Коли держава не робить цього, вона порушує право на здоров'я секс-працівників.²⁶

Про конкретні наслідки цієї міжнародної правової основи для секс-працівників в Росії та Україні, свідчить наступне.

Поважати

- Утримуватись від прямого чи непрямого порушення права на здоров'я.²⁷

Державні закони зобов'язані поважати права секс-працівників, створюючи середовище, в якому вони в змозі реалізувати свої основні

²⁵ UN Office of the High Commissioner for Human Rights, *Fact Sheet No. 31*, 2008. (ООН Управління Верховного комісара з прав людини, виклад фактів № 31, 2008).

²⁶ UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR), *General Comment No. 14*, paragraph 52.(Комітет ООН з економічних, соціальних і культурних прав (КЕСКП), зауваження загального порядку № 14, пункт 52).

²⁷ UN Office of the High Commissioner for Human Rights, *Fact Sheet No. 31*, 2008, p. 25(ООН Управління Верховного комісара з прав людини, виклад фактів № 31, 2008, с. 25; and M Daniel, S Sangeeta, S Sandesh, 2010, pp. 130-131.

права і бути вільними від практик, які піддають їх ризику заразитись ВІЛ/ІПСШ.

Захищати

- Запобігати втручанню третіх сторін у право на здоров'я.²⁸

Секс-працівники часто зазнають насильства і дії ризиків для здоров'я через відсутність законів, що захищають їх від зловживань з боку третіх осіб.

Виконувати

- Впровадити відповідні законодавчі, адміністративні, бюджетні, судові, підтримуючі та інші заходи для повної реалізації права на здоров'я.²⁹

Секс-працівники часто не отримують доступу до громадської охорони здоров'я або дискримінуються при цьому. Заходи громадської охорони здоров'я повинні бути програмними і активно впроваджуватись з метою досягнення ліпших цілей громадської охорони здоров'я, у відповідності зі стандартами прав людини.

Подолання насильства

Декілька НУО України та Російської Федерації працюють із секс-працівниками та реалізують програми, спрямовані на профілактику ВІЛ/СНІДу та ІПСШ. Це означає, що багато секс-працівників мають доступ до інформації та послуг, які стосуються їх уразливості до ВІЛ/ІПСШ, а також догляду та лікування. Багато організацій також безкоштовно надають їм

---

²⁸ Toebe, 1999, p. 26.

²⁹ UN Office of the High Commissioner for Human Rights, *Fact Sheet No. 31*, 2008, p. 27.

презервативи, проводять тестування та забезпечують деякими іншими медичними послугами.

Незважаючи на великі зусилля цих організацій, у цих обох країнах все ще не створене сприятливе правове середовище для профілактики ВІЛ/ІПСШ. Політика і законодавство щодо секс-працівників є репресивними і не забезпечують їм безпечних умов праці, захисту від насильства та дотримання прав працюючих. Досвід показує, що секс-працівники в Російській Федерації та Україні часто зазнають насильства, яке, у більшості випадків, пов'язане з небезпечними умовами їх праці.

Для зниження впливу ВІЛ/СНІДу на секс-бізнес рекомендується переглянути правові рамки та адаптувати їх до міжнародних законів про права людини і керівних настанов щодо їх дотримання. Це також може підвищити ефективність програм профілактики ВІЛ, розроблених урядами, міжнародними організаціями, а також декількома НУО.

Слід підкреслити, що забезпечення секс-працівників інформацією та послугами є недостатнім для зниження їх уразливості; ще багато що належить зробити, щоб сприяти створенню безпечних робочих середовищ, де секс-працівники зможуть працювати вільно від насильства, примусу та інших форм зловживань, які піддають їх ризику.

Крім того, як правило, секс-працівники знають про ВІЛ/ІПСШ і безпечний секс. Організації підготували різні матеріали, націлені на потреби цієї групи, і більшість секс-працівників знає, де можна пройти тестування на ВІЛ/ІПСШ та отримати презервативи або послуги.

Однак, без безпечного робочого середовища, автономії, самовизначення, свободи від дискримінації та стигматизації, секс-працівники часто зазнають впливу різних форм насильства і мають підвищений ризик інфікування ВІЛ/ІПСШ.

Стратегії по боротьбі з насильством та юридичні послуги

Послуги для секс-працівників у обох країнах, напевно, сприяли підвищенню обізнаності секс-працівників щодо питань їх здоров'я, догляду та лікування, проте багато що ще належить зробити, щоб запобігти насильству та забезпечити доступ секс-працівників до правосуддя.

Ця брошура вказує на прогалину в юридичних та соціальних послугах, які могли б допомогти запобігти негативним наслідкам насильства.

Першим кроком у вирішенні проблеми насильства щодо секс-працівників є створення умов для того, щоб вони змогли усвідомити роль насильства в їхньому житті. Це є можливим в результаті проведення всебічного аналізу насильства у різних середовищах секс-бізнесу, робочих ситуаціях і контекстах.

Перш ніж розробляти стратегії, проекти повинні починатись з обміну досвідом та ідеями між самими секс-працівниками. Постачальники послуг повинні бути навчені задовольняти всі потреби секс-працівників, а не тільки ті, що відносяться до здоров'я останніх.

Бракує правової інформації про секс-бізнес та про те, як уникнути насильства у цьому середовищі. Захист прав секс-працівників повинен бути обов'язковим компонентом у програмах профілактики ВІЛ. Секс-працівники повинні бути поінформовані про свої права і їх захист у національних судах і, при необхідності, у міжнародних судах. Наявність такої інформації у секс-працівників може звести до мінімуму ризик насильства, ВІЛ-інфекції і допоможе подолати безкарність. Використовуючи досвід секс-працівників, проекти у сфері секс-бізнесу можуть ефективно вдосконалити стратегії щодо запобігання насильству.

Крім того, під час виконання проектів у сфері секс-бізнесу можна збирати інформацію про випадки насильства щодо секс-працівників (у тому числі дані про незаконні затримання, шахрайські рейди і т. п.) і формувати базу доказів для того, щоб протидіяти негативним наслідкам насильства серед них. Конференції, форуми та політичні заходи мають важливе значення для того, щоб привернути увагу зацікавлених сторін до необхідності проведення правових і політичних реформ.

Проекти у сфері секс-бізнесу повинні залучати юристів, які складають заяви секс-працівників до судів. Це допоможе зменшити безкарність і поліпшить доступ секс-працівників до правосуддя.

Найбільш важливим є постійно співпрацювати із різними спільнотами секс-працівників та враховувати їх знання і досвід при розробці будь-якої стратегії, спрямованої на боротьбу з насильством. Спільноти секс-працівників знають свої потреби. Таким чином, проекти у сфері секс-бізнесу можуть багато почерпнути із досвіду секс-працівників та за допомогою залучених ресурсів разом із урядом боротись проти насильства і ризику інфікування ВІЛ.

Для висвітлення цих питань ми вибрали два приклади стратегій, розроблених організаціями секс-працівників «Серебряная Роза» (Росія) і «Легалайф» (Україна), які надихають до розробки подальших послуг із запобігання насильству і поліпшення доступу до правосуддя на території обох держав.

«Серебряная Роза»

Російська Федерація

Найбільш ефективною стратегією для захисту секс-працівників від насильства є мобілізація спільноти, яка проводиться

організацією секс-працівників «Серебряная Роза». Шляхом мобілізації спільноти «Серебряная Роза» може забезпечити: а) навчання з правових питань, які стосуються секс-бізнесу та його правових наслідків; б) юридичну консультацію; в) складання скарг і г) юридичне представництво в державних установах і судах.

Для того, щоб ефективно боротись із насильством і надавати юридичні поради для секс-працівників, «Серебряная Роза» підтримує постійний контакт із секс-працівниками, які стали жертвами насильства і надає їм доступ до правосуддя та підтримку. Секс-працівники отримують інструктаж про те, як поводити себе у випадку арешту, конфіскації і тоді, коли вони стають жертвами насильства. Секс-працівникам надається інформація про їх права та про те, як використовувати ці права на свою користь. Є декілька стратегій для мінімізації ризику насильства з боку міліції і забезпечення ліпшого доступу до судової системи.

Організація збирає від секс-працівників інформацію про випадки насильства щодо них з боку третіх осіб та документує ці історії. Таким чином, організація вивчила типи насильства, яких найчастіше зазнають секс-працівники в Росії.

Юридичні послуги, які надають працівники організації «Серебряная Роза», включають ведення справ та представництво секс-працівників у національних судах. Дуже важливим для захисту прав секс-працівників та забезпечення справедливого судочинства є збір доказів щодо насильства проти них.

З метою боротьби з насильством проти секс-працівників та поліпшення їх доступу до правосуддя, організація рекомендує і сприяє:

- повазі до секс-працівників і захисту їх прав людини;

- збиранню науково обгрунтованих даних про насильство у різних середовищах секс-бізнесу;
- впровадженню ефективних методів громадського охорони здоров'я для профілактики інфікування секс-працівників ВІЛ/ІПСШ;
- підтримці спільноти та заохоченню секс-працівників для боротьби зі стигмою, дискримінацією, насильством і жорстоким поведженням;
- забезпеченню секс-працівників доступом до: медичної допомоги, органів правосуддя, кризових центрів, психологічної та соціальної підтримки, зокрема, у випадках насильства;
- підвищенню обізнаності широкої громадськості про права секс-працівників і наслідків стигми, дискримінації та насильства щодо них та їх сімей.

Організація «Серебряная Роза» брала участь у проведенні декількох кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності з питань секс-бізнесу в Росії і в світі. Її представники були учасниками форумів та конференцій із захисту прав людини і жінок та активно беруть участь у суспільно-політичній дискусії в Росії. Цілями адвокаційних зусиль організації «Серебряная Роза» є боротьба з інституційним насильством, якого зазнають секс-працівники, зокрема зі сторони міліції.

«Легалайф»

Україна

Організація секс-працівників «Легалайф» (відділ у м. Кіровограді) надає секс-працівникам комплекс юридичних послуг, таких як: а) навчання з правових питань, що стосуються секс-бізнесу та його правових наслідків; б) юридичні консультації; в) складання скарг та г) юридичне представництво в

державних і приватних установах. Проект здійснюється за підтримки Інституту Відкритого Суспільства (OSI).

Правова експертиза організації стосується проблем пов'язаних зі здоров'ям та сексуальними і репродуктивними правами. Наприклад, у разі поганого ставлення до секс-працівників у закладах охорони здоров'я, відсутності медичного догляду і лікування або їх низької якості, «Легалайф» стежить за випадками і полегшує доступ потерпілих до правосуддя.

Юридичні послуги також охоплюють випадки: а) розкриття приватної інформації; б) неправильне накладення адміністративних стягнень з боку співробітників правоохоронних органів; в) насильство щодо секс-працівників; г) зловживання владою; д) нелюдське поводження, а також е) інші порушення прав людини, вчинені щодо секс-працівників.

Секс-працівники, які беруть участь у діяльності «Легалайф», проходять тренінг з правових питань секс-бізнесу. Інформаційний матеріал знайомить слухачів із міжнародною системою захисту прав людини, а також Конституцією України і українським (адміністративним та кримінальним) законодавством. Під час тренінгу висвітлюються права та обов'язки міліції, а також інших державних установ.

Під час навчання розглядаються випадки порушень співробітниками міліції прав людини серед секс-працівників, які зафіксовані за допомогою відео- та аудіо-запису, кінокамери. Як вважають співробітники «Легалайф», секс-працівники повинні знати, як поводити себе зі співробітниками міліції, особливо якщо секс-працівників притягають до адміністративної відповідальності.

Юристи «Легалайф» проходять спеціальну підготовку, щоб знати, як забезпечити доступ секс-працівників до правосуддя в разі насильства та

жорстокого поводження з ними. Група юристів регулярно виїжджає на місця, де порушуються права людини найбільш уразливих груп секс-працівників.

Як свідчать секс-працівники, особливо часто працівники міліції перевищують свої повноваження щодо секс-працівників, які працюють на шосе України. Представники організації «Легалайф» проводять моніторинг порушень прав людини у цих місцях за допомогою технічних засобів, анкетування і втручань. Протиправні дії міліції фіксуються і про них повідомляється.

Юристи вивчають у працівників міліції причину їх візитів на шосе та підстави, на яких вони перевіряють документи та особисті речі секс-працівників, а також проводять їх арешти.

У разі виявлень порушень дій міліції стосовно секс-працівників юристи організації звертаються у прокуратуру. Так як усі докази нерегулярних / незаконних дій фіксуються, секс-працівники мають можливість подавати скарги на співробітників міліції, які вчинили насильницькі дії або зловживання щодо них. Подальшу правову підтримку потерпілих та контроль за розглядом справи також проводять юристи «Легалайф».

Організації секс-працівників за самою своєю суттю є активістами. «Легалайф» показує приклад мобілізації громади, солідарності та підтримки. Одна з її основних цілей є вимога проведення правової і політичної реформи. Активісти організації роблять усе для того, щоб громадськість почула голос секс-працівників – беруть участь в акціях протесту, проводять кампанії і конференції. «Легалайф» пояснює політикам негативний вплив сучасної правової системи країни на секс-працівників.

РОЗДІЛ II

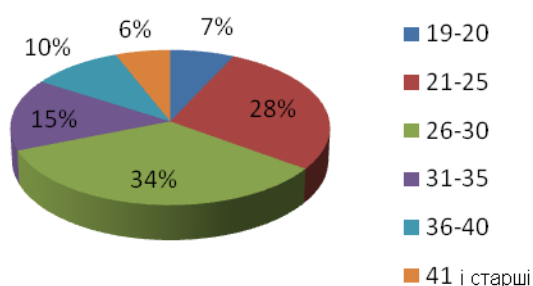
Збірка доказів про насильство | Україна

Інформацію зібрали працівники 7 НУО України, які впроваджували програми профілактики ВІЛ-інфекції, допомоги та лікування серед секс-працівників у 2012 році. Запитання були сформульовані так, щоб секс-працівники розповіли про насильство, яке вони зазнали протягом минулого року.

Респонденти працювали у 7 різних містах України: Києві, Львові, Запоріжжі, Кіровограді, Тернополі, Ірпіні та Броварах.

Було опитано 87 секс-працівників, серед яких – 84 жінки і 3 транссексуали. Секс-працівниці були різного віку, в той час як вік транссексуалів не перевищував 30 років (рис. 1).

Рисунок 1. Розподіл секс-працівників за віком

Серед усіх опитаних, 39 секс-працівників (45%) працювали на себе за власними умовами та 48 (55%) з або для третіх сторін (рис. 2). Щодо транссексуалів, то 2 особи працювали на себе, а одна – з або для третіх сторін.

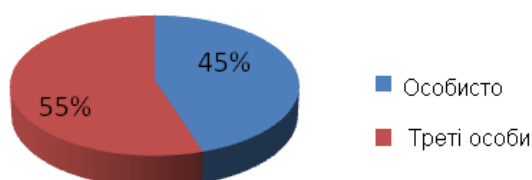
Треті сторони

Є багато різних випадків, при яких люди можуть вважатись третіми сторонами в секс-бізнесі. Ролі та обов'язки осіб, які вважаються третіми сторонами секс-бізнесу, є різноманітні. Секс-працівники можуть наймати, працювати з або на представників третьої сторони.

У секс-бізнесі третьою стороною вважаються ті особи, які беруть участь в угоді, але, які не є ні клієнтами, ні секс-працівниками. Цей термін відноситься до осіб, які керують, контролюють або координують деякі аспекти процесу праці секс-працівників (що вони роблять?, коли? і де?) або їх виробничої практики (як вони працюють?) для прямої або опосередкованої фінансової вигоди. Третьою стороною можуть бути власники, менеджери, адміністратори, охоронці, водії, особи, які організують рекламу, та інші посередники діяльності секс-працівників.

Часто вважають, що праця з або для третьої особи в секс-бізнесі, за своєю суттю, є пов'язана з насильством щодо секс-працівника або його експлуатацією. Однак, управління секс-бізнесом вимагає від керівника використання аналогічних стратегій управління, як і в інших галузях, які не обов'язково повинні базуватись на експлуатації або зловживання контролем.

Рис. 2. Контролювання умов праці

Праця на себе

Не було виявлено значущої різниці в умовах праці та рівні незалежності секс-працівників, які працюють з/на треті сторони та тими, які працюють на себе за власними умовами.

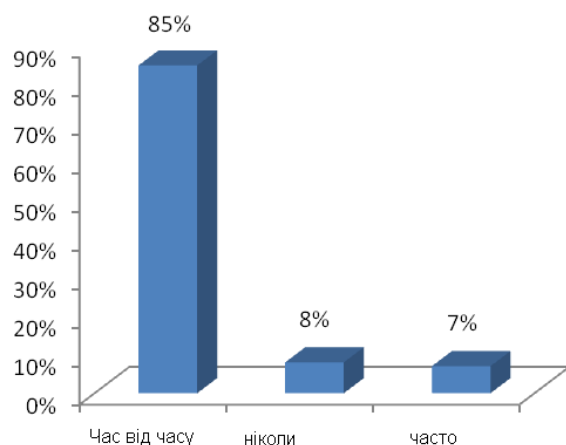
89% секс-працівників стверджували, що вони могли самі вирішувати про час, коли вони працюють; 83% могли б залишити свої робочі місця в будь-який час, а 79% респондентів заявили, що вони можуть самостійно вирішувати, з якими клієнтами будуть працювати.

Наведені дані дозволяють припустити, що рівень самостійності при прийнятті секс-працівниками рішень, що стосуються умов їх праці, є, як правило, високим. Здається, що контролювання роботи або можливість обирати умови праці не обов'язково пов'язані з тим, чи секс-працівник працює на себе, чи на третю сторону, а, очевидно, більше залежить від того, в яких умовах він працює та як його робота є організована. Крім того, був виявлений чіткий взаємозв'язок між частотою насильства щодо секс-працівників та несприятливим (небезпечним) середовищем праці.

Типи насильства

92% усіх респондентів відповіли, що вони зазнали насильства протягом останнього року, з них 85% зазначили, що зазнавали насильства зрідка, а 7% – часто. Частота, з якою зазнаються насильства секс-працівники є різною (рис. 3)

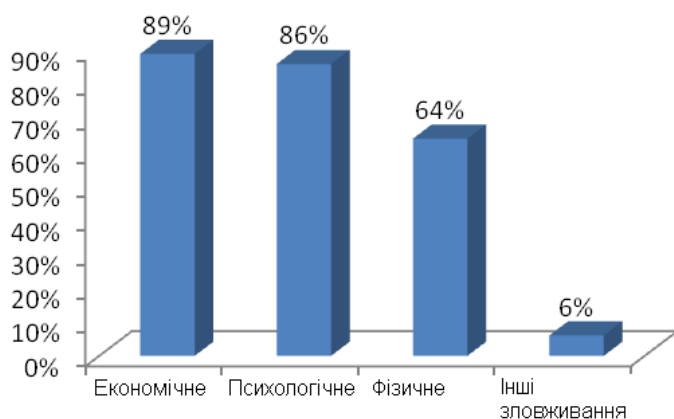
Рис. 3. Частота насильства, якого зазнають секс-працівниці

Секс-працівник-транссексуал, який працював на/з третьою стороною повідомив, що зазнавав насильства часто, а два інших транссексуали, які працювали у секс-бізнесі на себе, вказали, що вони зазнавали насильства час від часу.

Як вказують респонденти, 64% із них зазнавали фізичного насильства (побиття, примус до сексу, погрози зброєю), 86% – психологічного (образи, ненормативна лексика, погрози, утиски, шантаж, приниження, робота в умовах ризику), 89 % – економічного (безкоштовний секс; сума отриманої плати була меншою, ніж домовлялись; примус до праці без оплати; крадіжка грошей або інших речей під час роботи), а 6% відзначили, що їх позбавили документів та вони зазнали інших зловживань.

Рис. 4. Типи насильства, які зазнають секс-працівники

Велика кількість секс-працівників була змушена надавати безоплатні сексуальні послуги; 83,9% респондентів скаржились, що сума отриманих платежів була меншою, ніж було обумовлено; 80,5% зазнали образ і ненормативної лексики, 50,5% – приниження, 41,4% – примусу до безоплатної праці, 40,2% – побоїв, 37,9% – фізичного примусу до сексу.

Найчастіше секс-працівники скаржились на те, що були вимушені працювати в умовах: ризику (у середньому 53,6 випадків протягом року); погроз, переслідувань, шантажу (31,7 випадків); приниження (27,6 випадків), а також образ, нецензурних висловлювань (20,9 випадків). Дані таблиці 1 ілюструють типи та частоту насильства, якого зазнають секс-працівники.

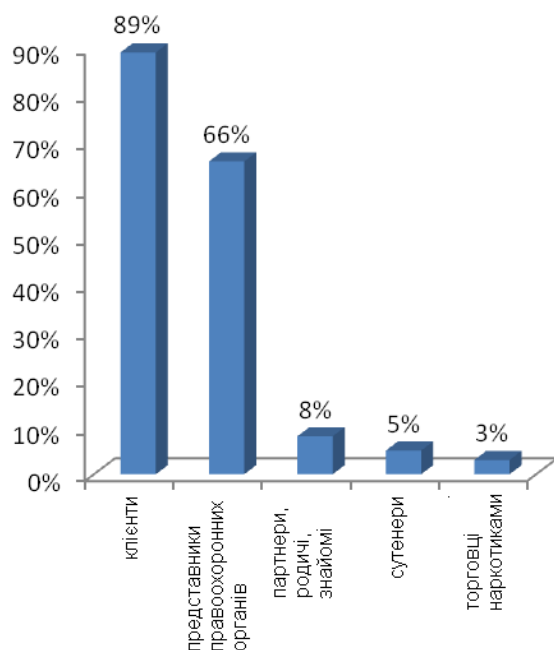
Таблиця 1. Частка секс-працівників, які зазнали різних типів насильства, та середня кількість випадків насильства протягом року

Типи насильства	Кількість секс-працівників	%	Середня кількість випадків протягом року
Фізичне насильство			
Побиття	35	40,2	3,4
Примус до сексу	33	37,9	4,2
Погрози зброєю	20	23,0	1,5
Психологічне насильство			
Образи, образливі вирази	70	80,5	20,9
Погрози, домагання, шантаж	15	17,2	31,7
Приниження	44	50,5	27,6
Робота в умовах ризику	32	36,8	53,6
Економічне насильство			
Безоплатний секс; сума отриманої плати була меншою, ніж домовлялись	73	83,9	5,6
Крадіжка грошей або інших речей (під час праці)	19	21,8	6,3
Примус до безоплатної праці	36	41,4	6,6
Інші види			
Позбавлення документів	4	4,6	2,3

Насильники

89% респондентів вказали, що зазнавали насильства зі сторони клієнтів, 66% – представників правоохоронних органів. Тільки 8% опитаних зазначили серед насильників своїх партнерів, родичів або знайомих, 5% – сутенерів, 3% – наркоділерів.

Рис. 5. Насильники, на яких найчастіше вказували респонденти

Більшість респондентів стверджувала, що найчастіше насильство щодо них проявляли клієнти та представники правоохоронних органів. Частота, з якою секс-працівники зазнавали насильства, була, приблизно, однаковою як зі сторони клієнтів, так і зі сторони міліціонерів (у середньому відповідно 5,9 та 5,0 випадків протягом останнього року).

Історії | Україна

Нижче наведені історії, які ілюструють деякі ситуації, при яких секс-працівники України зазнають насильства.

«Мені 35 років і я недавно народила дитину. Коли я була вагітна, майже перед самими пологами, я пішла до банкомата, щоб зняти гроші з картки, походити по магазинах і просто мати готівку. Я підійшла до банкомата і раптом до

мене під'їхав автомобіль ДАІ з двома міліціонерами всередині. Один із них каже: «Сідай у машину і поїдемо у відділ міліції». Я запитала: «Що це таке?» У відповідь я почула: «Ти знаходишся у нашій базі даних як проститутка, так що давай поїдемо». Я сіла в машину, побоюючись, що вони можуть застосувати до мене силу.

У машині я набрала мобільний номер мого адвоката і передала трубку міліціонеру. Я не знаю, що йому сказав адвокат, але, очевидно, міліціонери дуже перелякались, відвезли мене на те ж місце, звідки взяли, вибачились і швидко від'їхали».

Секс-працівниця, Україна

«Мені 33 роки. Я – наркоманка. Міліціонери постійно турбують мене на шосе і я повинна давати їм хабарі, щоб працювати, інакше вони будуть паркуватись за кілька метрів від мого місця праці і я взагалі не буду мати ніякої роботи, тому що клієнти тоді бояться зупинятись. Я боюсь поскаржитись на них, так як вони можуть мене затримати через наркотики».

Секс-працівниця, Україна

«Мені 29 років, я мушу давати хабарі міліціонерам для того, що могли працювати. Але я не злякалась і попросила допомоги у «Легалайф». Вони пішли зі мною до відділу міліції, де я написала скаргу, яку передали в прокуратуру. Їх не покарали, але і вони мене більше не турбували».

Секс-працівниця, Україна

«Мені 40 років, мене звинувачують у сутенерстві і навіть у втягненні неповнолітніх осіб у заняття проституцією. Я хочу сказати, що я завжди працювала тільки сама на себе і я навіть не знаю тієї молодої людини, яку я нібито примушую до заняття проституцією. У моїй справі спочатку було ще двоє чоловіків, яких звинувачували у тому ж, що й мене, але тепер є тільки я. Цілком ймовірно, вони відкупились і тепер я єдина обвинувачена. Ось така справа».

Секс-працівниця, Україна

«Катя поїхала з подругою до Москви, щоб заробити більше грошей. Відразу після прибуття їх забрали у замиський будинок, де були п'яні клієнти (близько 20-30). Катю і її подругу згвалтували. Через деякий час клієнти заснули, тверезим був тільки один (ймовірно, офіціант), він і допоміг Каті втекти».

Секс-працівниця, Україна

Збірка доказів про насильство | Російська Федерація

Благодійний фонд «Гуманітарна діяльність» при виконанні проекту CONECTA вивчив типи насильства та частоту, з якою його зазнають секс-працівники у місті Санкт-Петербурзі (Росія).

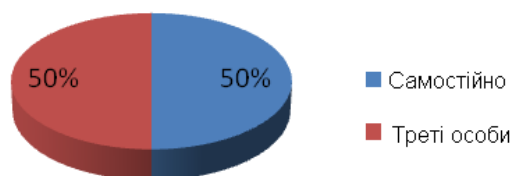
Історії ілюструють ситуації, при яких секс-працівники, які працюють у різних середовищах по всій країні, зазнають насильства.

Опитування проводилось у 2012 році, у ньому взяли участь 102 жінки-вуличні секс-працівниці. Запитання були сформульовані так, щоб секс-

працівниці розповіли про насильство, яке вони зазнали протягом минулого року.

Респондентки були різного віку. 50% опитаних працювали самі на себе, 50% – на або з третьою стороною (рис. 6).

Рис. 6. Контролювання умов праці

Праця на себе

97% респонденток могли самі вирішувати, коли їм працювати; 89% могли залишати свої робочі місця в будь-який час, а 98% могли самі вирішувати, з якими клієнтами будуть працювати.

Наведені дані дозволяють припустити, що рівень самостійності при прийнятті секс-працівницями рішень, що стосуються їх праці, в цілому, є високим. Однак, це не обов'язково свідчить про те, що умови праці респонденток є хорошими.

Типи насильства

Наведені нижче дані характеризують типи насильства, якого зазнають секс-працівниці та їх частоту.

Усі респондентки стверджували, що протягом минулого року вони зазнали насильства, в той же час їх оцінка ролі насильства в своєму житті часто була неадекватною. Варіант відповіді «Зазнавала насильства рідко» був вибраний жінками, які були побиті до 10 разів протягом останніх 12 місяців, а жінки, відповіді яких свідчили про те, що вони зазнавали різних форм економічного, словесного і психологічного насильства, відповіли "ніколи" на запитання про те, як часто вони страждають від насильства. Це означає, що секс-працівниці розуміють під терміном «насильство» тільки заподіяння фізичних ушкоджень і сексуальний примус, а всі інші типи насильства не сприймаються ними як насильство, що вказує на дуже серйозний рівень само-стигми у зв'язку з їх станом стигматизації та маргіналізації.

Крім того, самі секс-працівниці часто вважають насильство «природним» ризиком їх роботи і не думають, що існуючі інститути доступні для їх підтримки. Секс-працівниці повідомили, що вони постійно залякані ворожим ставленням і практиками щодо себе, особливо з боку представників правоохоронних органів. Секс-працівниці також вважають, що доки злочинці залишаються безкарними, вони не будуть захищені від насильства.

Міліціонери часто відмовляються реєструвати чи розслідувати скарги секс-працівниць, що суттєво перешкоджає доступу останніх до правосуддя та безпеки.

Фізичне насильство

82% респондентів повідомили, що зазнавали фізичного насильства. Побиття – це вид фізичного насильства, якого найчастіше зазнають секс-працівниці. 80% опитаних жінок повідомили, що були побиті у середньому 2,8 рази протягом року (від 1 до 15 разів). 43% респонденток зазнали примусового сексу (зґвалтувань) у середньому з частотою 1,4 випадка за рік (від 1 до 5 разів). 15% респонденток повідомили, що їм погрожували зброєю.

Слід відзначити, що фізичне насильство є порушенням прав людини секс-працівників та не дає їм можливості домовлятися про використання презервативів і, отже, підвищує їх уразливість до ВІЛ/ІПСШ.

Психологічне та словесне насильство

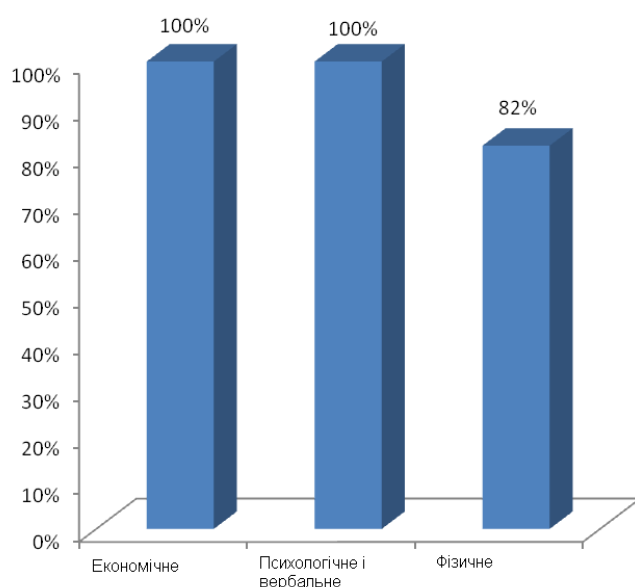
100% опитаних жінок зазнали словесного і психологічного насильства. Деякі стверджували, що були жертвами такого роду насильства щоденно. 100% секс-працівниць зазнавали образ з частотою у середньому 54 рази за рік (від 10 до 365 разів); 88% секс-працівниць чули погрози на свою адресу у середньому 12 разів за рік (від 1 до 100 разів); 84% секс-працівників були суб'єктами приниження у середньому 48 разів за рік (від 1 до 100 разів). 100% секс-працівниць працювали в середовищі ризику в середньому 126 разів за рік (від 50 до 365 разів).

Економічне насильство

100% секс-працівниць зазнавали економічного насильства. Неоплачуваний або низькооплачуваний секс – це найчастіший вид економічного насильства, що його зазнають секс-працівниці. 100% респонденток скаржились, що

зазнали цей вид насильства у середньому 8,3 рази за рік (від 1 до 30 разів). У 56% респонденток під час роботи вкрали гроші або інші цінності (у середньому 1,3 випадків за рік; від 1 до 8 разів). 43% секс-працівниць змусили надавати сексуальні послуги безоплатно (у середньому 3,2 разів за рік; від 1 до 18 разів).

Рис. 7. Типи та частота насильства, якого зазнають секс-працівниці

Таблиця 1. Відсотки секс-працівниць, які зазнавали насильства протягом року, та його частота

Типи насильства	%	Середня кількість випадків за рік	Мінімум та максимум
Фізичне насильство			
Побиття	80	2,8	1-15 разів
Примус до сексу	43	1,4	1-5 разів
Погрози зброєю	15	х	х
Психологічне насильство			
Образи, ненормативна лексика	100	54	10-365 разів

Погрози, переслідування, шантаж	88	12	1-100 разів
Приниження	84	48	1-100 разів
Праця в умовах ризику	100	126	50-365 разів
Економічне насильство			
Безоплатні сексуальні послуги; отримана плата була нижчою, ніж домовлялись	100	8,3	1-30 разів
Крадіжка грошей або інших цінностей (під час роботи)	56	1,3	1-8 разів
Примус до праці без оплати	43	3,2	1-18 разів

Інші зловживання

35% респонденток повідомили, що у них були незаконно конфісковані документи. Ця практика характерна для небезпечного середовища праці, яке безпосередньо пов'язане з криміналізацією секс-бізнесу.

Насильники

100% респонденток стверджували, що насильниками найчастіше є їх клієнти та міліціонери, а частота насильства, якого зазнають секс-працівниці від перших та других, є приблизно однаковою.

Секс-працівниці в Російській Федерації зазнають **надзвичайно високого рівня насильства** (фізичного, економічного, психологічного і словесного). У зв'язку з цим, порушуються права людини секс-працівників, багатьох з них убивають. Ситуація вказує на необхідність термінового втручання, перш за все, шляхом проведення правових та політичних реформ.

Стратегії щодо боротьби з насильством щодо секс-працівників повинні базуватись на:

- повазі та захисті прав людини, як це визнано міжнародним співтовариством;
- науково обґрунтованих даних щодо насильства в різних середовищах секс-бізнесу і містах, його наслідках для громадського здоров'я та вивчених методах профілактики насильства;
- сприянні мобілізації спільноти секс-працівників для подолання їх стигми, дискримінації;
- доступі до медичної допомоги, справедливості; наявності кризових центрів, психологічній і соціальній підтримці;
- обізнаності широкої громадськості про права секс-працівників і наслідки стигми, дискримінації та насильства.

Історії | Російська Федерація

Наступні історії показують, яким чином секс-працівники зазнають випадків насильства у Російській Федерації.

«Мені 30 років. Я працюю на вулиці. У листопаді минулого року я була на проспекті Просвіти. Разом з іншими секс-працівницями я була заарештована міліцією. Нас відвезли кудись за місто, побили, погрожуючи рушницею змусили нас роздягтись і увійти в річку. Температура повітря в цей час була нижче нуля. Ми були змушені перебувати у крижаній воді протягом тривалого часу, а потім вони пішли, забравши наш одяг. Ліпше не згадувати, як ми повернулись додому. Усі п'ять дівчат мали температуру і ураження нирок. Ми тоді дуже хворіли протягом довгого часу. Одна із дівчат померла».

Секс-працівниця, Росія

«Мені 27 років. Я працюю індивідуально, як дівчина за викликом. У мене був постійний клієнт, я довіряла йому як хорошому клієнту, без будь-яких проблем. Одного разу він покликав мене на свій день народження в заміському будинку, щоб обслужити його після вечірки. Я знала його дуже добре, тому я пішла. Там було близько 20 чоловіків, усі вже п'яні. Я пішла зі своїм клієнтом у кімнату, він був п'яний і йому не вдалось. Тоді він сказав мені, щоб я обслужила його друзів, але я відмовилась. Він потягнув мене у вітальню і сказав, що вони можуть зробити зі мною, що вони хочуть. У результаті, майже всі згвалтували мене. Коли я звільнилась, я майже не могла ходити. Я зупинила машину, там сиділо двоє чоловіків. Вони запитали, що трапилось зі мною, і запропонували мене підвезти».

Секс-працівниця, Росія

«Мені 23 роки. Мою подругу протягом року контролювала дорожня автоінспекція– вона повинна була стояти в спеціальному місці у чітко визначені години. Даїшники контролювали всіх її клієнтів, усі доходи і забирали більшу частину їх».

Секс-працівниця, Росія

«Мені 28 років. На вулиці до мене підійшли два клієнти і запросили у свій будинок, який, вони сказали, знаходиться в лісі на іншій стороні дороги. Я пішла з ними. У лісі ще один їхній друг приєднався до нас. Ми йшли вздовж

залізниці. Потім один із них штовхнув мене в канаву і вони мене згвалтували в лісі».

Секс-працівниця, Росія

«Мені 24 роки, я працюю на вулицях в одному із районів Санкт-Петербурга. Один клієнт запросив мене до себе додому. Спочатку ми були тільки удвох. Пізніше, як виявилось, прийшли ще троє його друзів, він кинув їм ключі через вікно. Вони піднялись в квартиру і почали примушувати мене надати їм сексуальні послуги. Тоді я вистрибнула з вікна третього поверху і поламала ноги».

Секс-працівниця, Росія

«Мені 28 років. На вулиці я домовилась із клієнтом і він взяв мене до себе на дачу. Коли ми приїхали, він змусив мене роздягнутись, зв'язав мене і знімав на кінокамеру, як він піддавав мене різним приниженням: припалював тіло сигаретами, лив окріп на мене, робив надрізи на шкірі і т. д.. Він тримав мене там і гвалтував протягом трьох днів. Після цього він відвіз мене до траси і сказав, що шукатиме мене, щоб зустрітись знову. Якийсь псих!»

Секс-працівниця, Росія

«Мені 26 років. Я домовилась із клієнтом про надання сексуальних послуг. Після сексу він викинув мене з машини і поїхав геть, не заплативши».

Секс-працівниця, Росія

«Мені 29 років. 8 років я працюю секс-працівницею у закритому приміщенні. Останнім часом почались часті затримання. Одного разу ми прибули на фальшивий виклик, вони прикували водія наручниками до батареї, а ми сиділи в машині, і сказали нам: "Кожна вийти, лицем до машини, руки за голову!" Вони обшукали наші сумки і забрали все. "Ти і ти – підете в сауну!" – один із чоловіків був з другом, для нього були потрібні в сауну дівчата. Цей друг, для якого потрібні були дівчата, потім повернув мені гаманець, у якому була моя фотографія з моєю дитиною, і дозволив мені піти, можливо, через фото. Двох дівчат забрали в сауну, а один із чоловіків сказав: "Якщо вона не захоче сісти в машину – вдарь її по печінці!" Потім, у нас був представник місцевого начальства, який прийшов і нібито почав писати протокол, а всіх нас загнали в кімнату і замкнули; наші гаманці і паспорти перевірили, а охоронець взяв гроші. Наступного дня прийшли інші люди з цього ж районного відділу міліції, але з іншого підрозділу. Нас відвезли у відділення міліції і затримали там. Я подзвонила нашому "менеджеру", він зв'язався із цим відділом міліції і вони нас відпустили».

Секс-працівниця, Росія

«Мені 32 роки. Я працювала вагітною на вулицях майже до народження дитини. Деякі клієнти просто давали мені гроші, жаліли мене і хотіли, щоб я повернулась додому. Коли почались пологи, інші дівчата викликали мені швидку допомогу і, прямо з вулиці, мене відвезли народжувати. Коли персонал лікарні дізнався, хто я, у мене з ними почались жахливі проблеми. Секс-працівниці та наркоманки лежали в окремій палаті, куди ніхто з персоналу не заходив аж до народження дитин, хоча ми їх кликали. Крім того, ми боялись кликати, так як вони погрожували нам, що викинуть нас із лікарні, як тільки ми народимо дитину. І вони це зробили. Я народила сина, але вони не принесли його до мене, бо я вживаю наркотики, а у дитини був синдром відміни. Через

два дні медична працівниця відкрила двері і вигнала мене з лікарні геть. Лікар навіть не подивився на мене. Вдома я продовжувала мати кровотечу. Я могла заробляти гроші тільки оральним сексом. Через два тижні моя температура була дуже високою, як виявилось, там були залишки плаценти і в мене було щось подібне на сепсис. Швидка допомога привезла мене знову до лікарні, знову я отримала додаткову дозу пониження, але мене вилікували і відпустили. Мені досі не віддали мою дитину, вони придумують різні причини, щоб не дати її мені, можливо, вони думають, що я незабаром забуду про сина і не повернусь, а вони продадуть дитину на усиновлення за кордон. Вважають, що якщо людина є наркоманом, то вона не має нічого в житті крім наркотиків. Але я заберу свого сина, якщо вони не віддадуть його мені, як вони повинні це зробити, то я знайду хорошого адвоката».

Секс-працівниця, Росія

«Мені 34 роки. Я працюю в салоні. Вживання наркотиків дає відчуття щастя і звільняє від усіх комплексів. Вживати наркотик частіше, ніж раз на три дні, є небезпечно; ті, хто робить це часто, втрачають свої робочі місця. Вони залишаються на довгий час у себе вдома, щоб відіспатись. Проте, клієнтам подобається, коли ми знаходимось під впливом наркоти і є розкутими. Без цього ніяк не обійтись, ти або п'єш, або вживаєш наркотики. Більшість людей є таких, як я, мало хто не вживає наркотики або не п'є. Правила поведінки у нашому будинку висять на кухні – хто нап'ється платить штраф 1000 рублів, штраф за наркотики – 2000 рублів, є штрафи за запізнення і т. д.. Власник не хоче, щоб ми це робили, але він знає, що ми це робимо. Він хоче мати порядок у закладі, він працював в іншому салоні охоронцем, а тепер став бізнесменом. У нас є дві назви компанії і два різні телефони. Іноді він говорить нам, що ми повинні обслужити його друзів – не безкоштовно, але зі знижкою».

Секс-працівниця, Росія.

ВИСНОВКИ

Насильство є ключовим фактором уразливості секс-працівників до ВІЛ/ІПСШ. Необхідно враховувати структурні детермінанти, які негативно впливають на дотримання прав секс-працівників на здоров'я і життя.

Стигма і дискримінація щодо секс-працівників часто призводять до випадків насильства і жорстокого поводження з ними та відсутності їх доступу до соціальної та медичної допомоги, підтримки і правосуддя.

Криміналізація секс-бізнесу і репресивне щодо них правове середовище змушує секс-працівників працювати у небезпечних умовах, в основному, в умовах ізоляції, фактори та чинники якого сприяють тому, що секс-працівники стають мішенню для актів насильства. Закони, що передбачають кримінальну відповідальність людей, що живуть з ВІЛ (у тому числі і тих, які можуть заразити себе чи когось ВІЛ) і чоловіків, які мають секс із чоловіками, ще більше утискають секс-працівників.

Боротьба проти насильства потребує проведення активних і скоординованих заходів з боку уряду, відповідальних органів та громадянського суспільства. Організації, які впроваджують профілактичні програми з ВІЛ серед секс-працівників, повинні зрозуміти, що насильство є ключовим фактором їх уразливості до ВІЛ-інфекції, і реагувати на це шляхом розробки цільових стратегій.

Рівні та типи насильства, яких зазнають секс-працівники, є неприпустимі і порушують права людини секс-працівників. Брошура підкреслює, що уряди повинні нести відповідальність за свої обіцянки щодо дотримання прав людини.

Секс-працівники мають право на: свободу від насильства, свободу від дискримінації, на здоров'я, яке повинно забезпечуватись дотриманням законів, в основі яких лежить принцип рівності.

Секс-працівники мають право на свободу від насильства.

- Мають право бути вільними від рабських практик, таких як примусова праця і залежність.
- Мають право бути вільними від примусових реабілітаційних програм, у тому числі примусової реабілітації з приводу наркоманії.
- Мають право бути захищені від примусової праці та надання сексуальних послуг всупереч їх волі та таких послуг, які ставлять під загрозу їх здоров'я.
- Мають право бути вільними від принижуючого гідність лікування, включаючи обов'язкові заходи в галузі охорони здоров'я.
- Мають право на відповідальне ставлення до них міліції і судів при поданні скарг або свідченнях про злочини, скоєні проти них.
- Мають право на безпечні системи для повідомлення державних органів щодо актів насильства, халатності і корупції, вчинених проти них, та застосування дисциплінарних заходів відносно своїх насильників.

Проект CONECTA вимагає, щоб уряди та відповідальні органи влади впровадили наступні активні заходи для захисту прав людини секс-працівників та забезпечення поваги до цих прав:

- Скасувати закони щодо кримінальної відповідальності та інші правові форми утиску секс-працівників, які посилюють їх ізоляцію та піддають їх небезпеці насильства.

- Розглядати скарги секс-працівників щодо випадків насильства, скоєних проти них, з повною відповідальністю і створити доступні для секс-працівників шляхи для повідомлення про такі акти насильства.
- Зупинити інституційне та державне насильства щодо секс-працівників – довільне затримання, депортацію або переміщення.
- Надавати підтримку програмам, які впроваджуються секс-працівниками та які в змозі розв'язувати питання охорони їх праці, управління ризиками, а також розробляти систему підтримки для доступу до правосуддя.
- Провести перерозподіл часу і ресурсів, які використовуються для розслідування і кримінального переслідування секс-працівників та їх клієнтів, і спрямувати їх на проведення заходів, які б гарантували секс-працівникам доступ до захисту міліції і системи правосуддя у тих випадках, коли секс -працівники є жертвами злочину.
- Впроваджувати науково обґрунтовані заходи профілактики та забезпечити підтримку діям організацій секс-працівників, які надають правозахисну допомогу, та виконанню тих програм боротьби з насильством, які своїми пріоритетами вибрали задоволення потреб усіх секс-працівників, їх представництво та самовизначення.

Захист секс-працівників з боку закону означає такий же захист, який має будь-яка людина. Це також означає мати доступ до правосуддя у випадках насильства або дискримінації і бути рівним перед законом. Юридичний утиск і криміналізація секс-бізнесу призводять до ізоляції секс-працівників, змушують їх до праці у небезпечних умовах, які сприяють уразливості секс-працівників до актів насильства. Закони, що передбачають кримінальну відповідальність людей, які живуть з ВІЛ, інфікували ВІЛ інших або його передали, також утискають секс-працівників.

Секс-працівники не є рівними перед законом. Ця нерівність включає в себе відсутність безпеки праці. Наявність стигми впливає на ухвалення судових рішень (наприклад, факт надання секс-послуг розцінюється як наслідки незадовільного батьківського виховання, як приклад недоліків морального характеру або поведінки) і ця стигма створює атмосферу недовіри між секс-працівниками та посадовими особами.

Стигма і дискримінація, в поєднанні з правовим утиском секс-бізнесу, створюють таку ситуацію, при якій секс-працівники не хочуть повідомляти про акти насильства щодо них. Секс-працівники відчують правовий, політичний і практичний утиск, який прагне знищити секс-бізнес.

Права секс-працівників повинні захищатись законами.

- Ні довільному чи незаконному затриманню, арешту або депортації секс-працівника, як національного, так і мігранта.
- Слід забезпечити неупереджений доступ секс-працівників до справедливого судового розгляду та інших механізмів правосуддя, включаючи компенсацію, яка дозволяє секс-працівникам мати доступ до і використовувати систему правосуддя. Це передбачає відповідальне ставлення до свідчень секс-працівників і заборону використання свідчень, що стосуються секс-бізнесу, як доказів проти самих секс-працівників.
- Необхідно впровадити правові процедури, використовуючи які секс-працівники будуть мати можливість оскаржувати дії працівників міліції та еміграційних служб без дискримінації та залякування.
- Забезпечити можливість секс-працівникам повідомляти про злочини, скоєні проти них, не побоючись наслідків, арешту, ув'язнення або вимоги хабара з боку влади.

Проект CONECTA вимагає, щоб уряди і відповідальні органи влади впровадили наступні активні заходи, щоб забезпечити і поважати це право:

- Скасувати закони, що передбачають кримінальну відповідальність, утискають або карають секс-бізнес та секс-працівників.
- Скасувати закони, що передбачають кримінальну відповідальність за ВІЛ-статус або його приховування, а також за ВІЛ-інфікування інших осіб.
- Покласти край практиці використання факту наявності презервативів у секс-працівників як доказу проституції.
- Впровадити ефективні системи моніторингу для ліквідації корупції в міліції, у тому числі для створення умов щодо подання секс-працівниками скарг та проведення дисциплінарних заходів щодо працівників міліції у випадках їх дискримінаційного поводження.
- Підготувати навчальні програми та провести тренінги для працівників правоохоронних органів, суддів, адвокатів, працівників суду та інших відповідних органів, для забезпечення розуміння реалій секс-бізнесу та необхідності захисту прав людини секс-працівників.

БІБЛІОГРАФІЯ

UNAIDS, World Aids Day Report, 2012.

INDOORS, 'Outreach in indoor sex work settings: A report based on the mapping of the indoor sector in nine European cities', 2012.

International HIV/AIDS Alliance and Commonwealth HIV, 2010.

UNAIDS, *Right to Health, Right to Life: Why We Need to Act Now on HIV and Human Rights, Discussion paper*, 2013.

UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR), *General Comment No. 14, paragraph 1*.

UN Office of the High Commissioner for Human Rights, *Fact Sheet No. 31*, 2008.
UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR), *General Comment No. 14*, paragraph 52.

UN Office of the High Commissioner for Human Rights, *Fact Sheet No. 31*, 2008.

Toebe, *Human Right to Health*, 1999.

UN Office of the High Commissioner for Human Rights, *Fact Sheet No. 31*, 2008, p. 27

UNAIDS Inter-Agency Task Team on Gender and HIV/AIDS, 'International Guidelines on HIV/AIDS and Human Rights', 2006

WHO, *Violence against sex workers and HIV prevention*, 2005.

Електронні ресурси

ООН (United Nations)

<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/cedaw.htm> (доступ 08.08.13)

http://www.uncjin.org/Documents/Conventions/dcatoc/final_documents_2/convention_%20traff_eng.pdf (доступ)

Всесвітня організація охорони здоров'я (World Health Organization)

http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en (доступ 08.08.13)

<http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/Beijing%20full%20report%20E.pdf> (доступ 08.08.13)

<http://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en> (доступ 08.08.13)

<http://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en> (доступ 08.08.13)